

Bożena Czubat

Kolegium Nauk Przyrodniczych
Instytut Biologii i Biotechnologii

Dziedzina: nauki ścisłe i przyrodnicze
Dyscyplina: biologia

Synteza witaminy B₁₂ u mykobakterii

STRESZCZENIE

Gruźlica jest chorobą zakaźną wywoływaną przez prątki *Mycobacterium tuberculosis*. Każdego roku ok. 1,5 mln ludzi umiera z jej powodu. Skuteczna kontrola gruźlicy jest uznawana za jeden z głównych celów współczesnej medycyny. Ze względu na rosnącą lekooporność bakterii jest to jednak choroba trudna w leczeniu. Jedną z potencjalnych tarcz molekularnych dla nowych leków przeciwprątkowych jest RNaza klasy I, kodowana przez gen *rv2228c* *M. tuberculosis*. Homologiem Rv2228c u modelowego szczepu *Mycobacterium smegmatis* jest białko MSMEG4305. Składa się ono z N-terminalnej domeny homologicznej z eukariotyczną i prokariotyczną RNazą H, a także z C-terminalnej domeny z aktywnością kwaśnej fosfatazy o potencjalnej roli w syntezie witaminy B₁₂. Metabolizm witaminy B₁₂ u *M. tuberculosis* wciąż pozostaje niewyjaśnionym problemem. Witamina B₁₂ znana również jako kobalamina jest rozpuszczalną w wodzie strukturalnie złożoną cząsteczką, która, jak się uważa, wpływa na metabolizm *M. tuberculosis* poprzez dwa mechanizmy:

- i) pełnienie roli kofaktora dla trzech enzymów: syntazy metioniny, mutazy metylomalonylo-CoA oraz reduktazy rybonukleotydów,
- ii) regulację ekspresji genów przez przyłączanie się do ryboprzełączników w mRNA.

Celem pracy było określenie znaczenia witaminy B₁₂ dla komórek mykobakterii. Cel ten zrealizowano poprzez:

- ocenę możliwości syntezy witaminy B₁₂ przez *M. tuberculosis*,
- określenie znaczenia domeny CobC dla funkcjonowania białka MSMEG4305 w komórkach *M. smegmatis*,
- analizę fenotypową mutantu *M. smegmatis*, u którego upośledzony jest szlak syntezy witaminy B₁₂,
- identyfikację czynników środowiskowych wpływających na syntezę witaminy B₁₂.

Ocenę możliwości syntezy witaminy B₁₂ przez *M. tuberculosis* wykonano poprzez ocenę poziomu substytucji synonimicznych i niesynonimicznych w genach zaangażowanych w metabolizm tej witaminy w populacji 3798 szczepów klinicznych. Wykazano, że geny związane z biosyntezą i transportem witaminy B₁₂ oraz kodujące enzymy wymagające do swojej aktywności kobalaminy znajdują się pod wpływem doboru oczyszczającego. Uzyskane wyniki sugerują, że obecność genów szlaku syntezy witaminy B₁₂ jest adaptatywna dla funkcjonowania komórki bakteryjnej. Co więcej, obecność doboru oczyszczającego, działającego na szlak syntezy witaminy B₁₂ w komórkach *M. tuberculosis*, sugeruje, że szlak ten jest funkcjonalny.

W kolejnym etapie prac badano udział białka MSMEG4305 w syntezie kobalaminy u *M. smegmatis*. Wzrost mutantu *M. smegmatis* pozbawionego genu *msmeg4305* analizowano na podłożu z propionianem oraz kontrolnie na podłożu z glukozą, jako jedynymi źródłami węgla. Ponadto w szczepie mutancie Δ *msmeg4305* dodatkowo inaktywowano gen *prpR* kodujący białko regulujące ekspresję enzymów zaangażowanych w degradację propionianu. Delecja genu *prpR* wymusza w komórce uruchomienie alternatywnego szlaku metabolizującego propionian – szlaku metylomalonylo-CoA, którego główny enzym – MCM - wymaga do swojej aktywności kobalaminy. Przygotowano także mutantu *M. smegmatis* Δ *cobIJ* pozbawionego zdolności do syntezy enzymów o potwierdzonym udziale w procesie biosyntezy witaminy B₁₂ u mykobakterii. Zaobserwowano całkowite zahamowanie wzrostu mutantu Δ *cobIJ*/ Δ *prpR* na podłożu z propionianem jako jedynym źródłem węgla oraz osłabienie wzrostu szczepu Δ *msmeg4305*/ Δ *prpR*. Przeprowadzono również analizę stężenia witaminy B₁₂ w lizatach komórkowych mutantów Δ *msmeg4305* oraz Δ *cobIJ* *M. smegmatis* wobec szczepu dzikiego *M. smegmatis* mc² 155 przy użyciu testu immunoenzymatycznego. Niższy poziom witaminy B₁₂ w komórkach mutantu Δ *msmeg4305* *M. smegmatis* oraz obserwowane spowolnienie wzrostu Δ *msmeg4305*/ Δ *prpR* na podłożu z propionianem sugerują, że produkt genu *msmeg4305* jest zaangażowany w syntezę witaminy B₁₂ *in vivo*, ale jego funkcja może być częściowo wypełniana przez inne, nieznanne jeszcze enzymy.

Równolegle analizowano wpływ domeny CobC białka MSMEG4305 na domenę RNazową. Analiza krzywych wzrostu mutantów komplementowanych całym funkcjonalnym genem *msmeg4305* (Δ *rnhA*/ Δ *msmeg4305-attB::P_{ami}msmeg4305*) lub genem skróconym pozbawionym C-terminalnej domeny kodującej *CobC* (Δ *rnhA*/ Δ *msmeg4305-attB::P_{ami}msmeg4305*_{3'tr(199AA)}) *M. smegmatis* pozwoliła na wyciągnięcie wniosku, że domena CobC ma niewielki wpływ na funkcjonowanie domeny RNazowej u mutantu *M. smegmatis*.

Wniosek ten wysnuto na podstawie zaobserwowanego nieznacznego zahamowania wzrostu mutantu z delecją domeny CobC ($\Delta rn h A / \Delta m s m e g 4 3 0 5 - a t t B :: P_{a m i} m s m e g 4 3 0 5_{3' t r (199 A A)}$) w stosunku do mutantu ze skomplementowanym funkcjonalnym genem *msmeg4305*. Wykazano także, że poziom hybryd DNA\RNA w izolatach komórkowych pozyskanych ze szczepów komplementowanych $\Delta rn h A / \Delta m s m e g 4 3 0 5 - a t t B :: P_{a m i} m s m e g 4 3 0 5$, $\Delta rn h A / \Delta m s m e g 4 3 0 5 - a t t B :: P_{a m i} m s m e g 4 3 0 5_{3' t r (199 A A)}$ *M. smegmatis* względem szczepu dzikiego był identyczny.

W kolejnym etapie prac przeprowadzono fenotypową analizę mutantu *M. smegmatis*, u którego upośledzony jest szlak syntezy witaminy B₁₂. Wstępne badania fenotypowe mutantu z delecją genu *msmeg4305* *M. smegmatis* z wykorzystaniem systemu BIOLOG pozwoliły na zidentyfikowanie grupy związków wpływających na metabolizm mutantu, w tym grupy substancji chemicznych zaangażowanych w metabolizm folianów w komórce. W kolejnym eksperymencie analizowano fenotyp wspomnianego mutantu, wykorzystując zjawisko „pułapki metylofolianowej”. Zaobserwowano uwrażliwienie się szczepu z delecją genu *msmeg4305* na obecność w podłożu sulfametazyny. Suplementacja podłoża kobalaminą, przy równoczesnej obecności sulfametazyny, powodowała regresję fenotypu, sugerując, iż produkt genu *msmeg4305* odgrywa istotną rolę w metabolizmie kobalaminy, a tym samym wpływa na prawidłowe funkcjonowanie komórki.

Ostatnim etapem badań była analiza czynników środowiskowych mogących wpływać na biosyntezę i akumulację kobalaminy w komórce. Analiza qRT-PCR wykazała konstytutywną lub obniżoną ekspresję genów zaangażowanych w metabolizm kobalaminy. Uzyskane wyniki sugerują, że zwiększony poziom witaminy B₁₂ w komórce jest wynikiem jej akumulacji w komórkach mykobakterii, a nie zwiększonej ekspresji genów uczestniczących w szlaku biosyntezy kobalaminy u *M. smegmatis*.

Podsumowując, wyniki uzyskane w tej pracy wskazują, że chociaż geny związane z witaminą B₁₂ nie są niezbędne dla metabolizmu prątków, to są one istotne dla prawidłowego funkcjonowania komórki poprzez regulację szlaków metabolicznych – cyklu metylomalonylowego i metabolizmu kwasu foliowego. Uzyskane wyniki sugerują również, że produkt genu *msmeg4305* jest zaangażowany w syntezę witaminy B₁₂ *in vivo*.

.....
miejscowość i data

.....
podpis